

DE VLOOT

overzeese gebiedsdelen afhankelijk werd van anderen. Het nog in 1913 althans door de betrokken staatscommissie gehuldigde uitgangspunt: zelfstandige verdediging, werd prijsgegeven.

Wat stelde de nieuwe commissie voor? Voor het moederland de bouw of aanschaffing van 12 onderzeeboten (waarvan 2 onderzeeboten-mijnenleggers), 13 andere mijnenleggers, wat kleinere schepen en 60 vliegtuigen, voor de koloniën overeenkomstig materiaal (18 grotere onderzeeboten, waarvan 2 onderzeeboten-mijnenleggers, hulpeenheden en 98 vliegtuigen) maar daarenboven, naast de 'Java' en de 'Sumatra', 12 torpedobootjagers met een waterverplaatsing van ongeveer 1000 ton.¹ De Volksraad aanvaardde die voorstellen. Daarna diende de regering in Den Haag de 'Vlootwet-1922' in. Er rees een storm van protesten. Het wetsvoorstel werd aangehouden. De regering had de kosten over twaalf jaar willen uitstrijken. Op advies van weer een nieuwe commissie, stelde zij in 1923 een nieuwe Vlootwet op, de 'Vlootwet-1924', die, de voorstellen halverend, niet verder dan zes jaar vooruit keek. Intussen lag de veronderstelling voor de hand dat, als na zes jaar de ene helft van de vloot gebouwd was, de andere helft zou moeten volgen. Voor de minister van financiën, de christelijk-historische jhr. mr. D. J. de Geer, die toch al vond dat het begrotingsevenwicht in gevaar verkeerde, was dat perspectief voldoende om af te treden.

Midden oktober 1923 moest een verzwakte regering de nieuwe Vlootwet in de Tweede Kamer gaan verdedigen. Twee weken duurden de beraadslagingen. Ook buiten het parlement werden zij in grote spanning gevolgd. Een petitionnement met niet minder dan 1,3 miljoen handtekeningen van Nederlanders die op verwerping van het wetsvoorstel aandrongen, hoofdzakelijk resultaat van een actie van SDAP en NVV, was aan de Staten-Generaal aangeboden. Op 26 oktober vond de stemming plaats. Van de 100 leden ontbrak slechts één. Zieke leden, zelfs één doodziek lid, hadden zich naar de Kamer gesleept. De linkerzijde zou, dat wist men, tegenstemmen maar bij de stemming bleek dat 10 leden van de katholieke fractie zich onder leiding van mr. van Schaik bij de opposanten geschaard hadden. De Vlootwet werd met de kleinst mogelijke meerderheid verworpen: 49 vóór, 50 tegen.

In drommen stonden de mensen op het Binnenhof. De belangstelling was er, aldus Oud, schrijvend tijdens de bezetting, 'groter dan ik die ooit bij enig wetsontwerp heb gezien.' Een lid van de sociaal-democratische fractie, mr. J. E. W. Duys – wij zullen hem later nog als nationaal-socialist tegenkomen – riep den wachtenden door een raam het bericht der verwerping toe; het werd met uitbundig gejuich begroet.² Allen die het petitionnement

¹ A.v., p. 22-25. ² Oud: *Het jongste verleden*, dl. II, p. 137.